

Hembygdsbladet

Medlemstidning för Vikingstad Hembygdsförening Nr 3 2001

Ordföranden har ordet:

Våren och särskilt maj månad är fullbokad med aktiviteter. När detta skrivs i mitten av månaden har följande hänt.

Undertecknat har varit på Norrköpings stadsmuseum, inbjuden av "Kulturarv Östergötland" att hålla ett föredrag om vårt pågående arbete med att samla in bilder och bygga upp en digital bilddatabas. I detta arbete är vi en föregångare då ingen annan hembygdsförening har gjort något liknande.

Många föreningar har stora samlingar fotografier men ingen förening har hittills digitaliserat dessa för att kunna visa i dator och/eller på Internet. De bilder vi får in tillsammans med de bilder vi redan har sammanställs sedan som hemsidor med vår befintliga kunskap om torp, gårdar, personer mm som vi i tidigare studiecirklar nedtecknat.

All vår samlade kunskap kommer på detta vis att kopplas ihop med vartannat så att olika samband lättare kan förstås och upptäckas.

För intresserade så finns ett utmärkt tillfälle att se vad som hittills åstadkommit på Sveriges nationaldag som vi som vanligt firar på hembygdsgården.

Högtidstalare i år är professor Jan-Paul Stridh från Linköpings universitet. Jan-Pauls arbetsområde är bl a våra dialekter.

Vi hälsar alla hjärtligt välkomna till hembygdsgården den 6 juni kl 1800.

Lördagen den 12 maj blev det tyvärr en kollision mellan vår egen utflykt till Ljungs slott och Flistad Brunn och Östergötland Hembygdsförbunds årsmöte i Ödeshög.

Från utflykten till Ljung och Flistad kommer en utförlig rapport i kommande nummer. Eftersom jag av styrelsen hade valts att åka till Hembygdsförbundets årsmöte så hade jag inget val att ta ställning till. Det brukar dock alltid vara intressant att komma till andra hembygdsföreningar och se vad de har för aktiviteter och Ödeshögs hembygdsförening var inget undantag.

I en stor hembygdsgård med många hus bedrivs bl a vandrarhem och kaféverksamhet. Vandrarhemmet tar årligen emot ca 2000 gäster som på så sätt ger föreningen en stabil ekonomisk bas att bygga sin verksamhet på.

Förutom den guide visningen på hembygdsgården så fick vi på förmiddagen höra ett föredrag av Hans Browall som föreläste om Erikstorpsskatten som hittades strax utanför Ödeshög år 1875.

Den bestod bl a av en Torshammare i förgyllt silver, flera hundra arabiska silvermynt, en halskedja i silver och sju armingar i guld. Hans Browall kunde berätta att det är mycket ovanligt att guld och silverföremål hittas i samma skattgömma. Föremålen bör ha nedgrävts omkring år 1000 i övergången mellan hednisk och kristen tid.

I dag finns Erikstorpsskatten till beskådande i Guldrummet i Stockholm.

Kan du tänka dig att någon gång varje år hjälpa till med gräsklippningen på hembygdsgården? Vi har några eldsjälar som gör en jätteinsats för föreningen med att hålla trädgården i ordning. Om du kan tänka dig att hjälpa till med t ex gräsklippning så hör av dig till Ingemar på telefon: 812 14. Som information kan jag nämna att föreningen kommer att köpa in en åkgräsklippare så det är inte så fysiskt betungande. Ev är gräsklipparen redan på plats när Du läser detta Hembygdsblad.

Kent Sigedal

EN TORPARES VEDERMÖDOR OCH VILLKOR I BÖRJAN PÅ 1900-TALET

Denna berättelse handlar om en torpare i Vikingstad men kunde vara vilken torpare som helst då dessa säkerligen levde under samma villkor.

Drängen Oskar Andersson född 11/5 1872 och hustrun Elsa född 13/10 1881 samt då 2 mån gamla dottern flyttade 14 mars 1904 från Opplunda till. torpet Hultet under Särstad gard. Torpen var beläget ungefär 2 km söder om gården. Han skriver i sin anteckningsbok-dagbok: "Mina rättigheter för torpet.

1 1/2 dagsverke i varje vecka för sjelfa torpet samt 2 1/2 dagsverke i veckan mot en betalning af 1 kr pr dag under sommaren, samt 75 under vintern. Dessutom utgöres vid skörden 25 st hjälp mot betalning af 50 öre pr dag".

Denna extrahjälp föll då på hustruns lott. Som stat. erhöills vete och råg till utsäde och malning samt blandsäd och 1 1/2 tunna utsädespotatis.

1908 flyttade Oskar med familjen till granntorpet Ängsveden, även det tillhörande Sörstad.

Det var det största torpet vid gården och villkoren skulle förhoppningsvis bli bättre,

men vägen ner till gården var ju nästan lika lång som tidigare väg och dagsverkena lika långa. Oskar berättade om hur mörkt det var under höst och vinter när han traska iväg på morgonen och lika mörkt när han kom hem. Det var ju inga 8-timmarsdagar utan snarare 10 till 12 timmar per dag

Han berättade också om hur han under sin vandring mellan torpet och gården åtskilliga gånger såg lyktgubbar. Även Hinnjakten hördes, den kom från Boo-hållet och for igenom Sörstadsbogen. Kanske var det samma Hinnjakt som härjade i Sköldstadsbogen.

Oskar berättade också om en vandring från gården och till Haag i Slaka med en sugga som skulle till galten därstädes och hur trött han var när de mycket sent på kvällen kom hem. Om suggan tyckte besöket var mödan värd förtäljer inte historien, men Oskar tyckte inte det.

Om en annan sann historia berättade Oskar, det var hans första skördekalas. På hösten inbjöds alla anställda på gården med familjer till stort skördekalas med massor av mat och dryck. De flesta var ju bara vana vid fläsk, sill och pära, så det var spännande och nyfikenheten var stor. Det var något avlångt, grönaktigt och såg mycket gott ut men smaka hemskt i Oskars mun. Nu var goda råd dyra, att lämna något på tallriken var otänkbart. I ett obehagligt ögonblick åkte det ner i kavajfickan. Det visade sig senare att det var en kåldolme.

1909 utökades familjen med en son. Familjen bodde kvar på torpet till 1917 då de flyttade till utgården Haninge, även den tillhörande Nilsén på Sörstad. Där bodde de kvar till 1939.

Utdrag ur Oskars kassabok 1916:

"14 mars 1916" Lön 275 kr. Stat Råg 600 kg Hvete 150 kg Korn 200 kg Blandsäd 200 kg Årter 50 kg foder till ko sätta 1 1/2 tunna potatis.

"5 juni 1916" Kaffe 10 kg 16 kr "orostat"
Sill 10 kg 7:10

Inköpt på auktion i Bankeberg 17 sept 1909 1 st gris 19 kr.

"Jämförpris" 1 dagsverke - 1 kr.

Berättelser och anteckningar sammanställda av Ingegerd Gunnarsson dotterdotter till Oskar och Elsa.

Detta är torparen Oscar Andersson när han är på väg till Rakereds kvarn och passerar förbi torpet Gärdstugan under Nybble, även benämnt Grindtorpet eller Lusklämma.

Har Du något gammalt fotografi liggande som kan vara av intresse för Hembygdsföreningen? Tag då med det till Hembygdsgården på Sveriges nationaldag, vi vill gärna låna det för att skanna in det i vår dator. Kanske kommer det en dag att publiceras i Hembygdsbladet tillsammans med någon liten historia.

Givetvis är det Du som bestämmer vad hembygdsföreningen får använda bilden till men vill Du låta oss använda det som i ovanstående exempel så är vi tacksamma då det är roligt att få sprida kunskap om vårt gemensamma lokala kulturarv.

Kent Sigedal